

JEZERO

Bjanka Belova

Sa češkog prevela
Tihana Hamović

JEZERO

Naslov originala
Bianca Bellová:
JEZERO

Copyright © Bianca Bellová, 2016
Copyright © 2019. za srpsko izdanje, Heliks

Izdavač
Heliks

Za izdavača
Brankica Stojanović

Urednik
Bojan Stojanović

Lektor
Vesna Đukić

Štampa
Artprint Media, Novi Sad

Tipografija
Janson Text

Prvo izdanje

ISBN: 978-86-6024-022-6

Smederevo, 2019.

www.heliks.rs

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Posvećeno onima koji su na putu

I

Začetak

Nami je sav znojav. Drži babinu debelu ruku. Talasi jezera u pravilnim razmacima zapljuskuju betonski mol. Sa gradske plaže dopiru cika i dreka. Mora da je nedelja jer je došao sa babom i dedom. Još neko je tu, Nami se seća tri crvena trougla kupaćeg kostima iznad kojih je očešljani rep tamne kose, kao griva, i dve mrlje tamnih dlačica ispod miške. Tri trougla se polako kreću na suncu, prevrću se dok ne postanu jedan. Nedaleko od obale lenjo se zapračakao som.

„Voda mi izgleda niže nego pre“, reče baba i bučno pljesnu muvu koja joj je sletela na stomak. Baba gricka pržene semenke suncokreta sa kioska na plaži i pljučka ljuske na beton ispred sebe.

„Ma, šta luplaš?“, smeje se deda. „Ženska pamet – druga najgora stvar na svetu posle mamurluka!“

Deda se smeje, klata se napred-nazad, ruke su mu na butinama, u jednoj među prstima sa skorelom prljavštinom drži cigaretu bez filtera. Tri trougla uzimaju termos, naginju se ka Namiju i pružaju mu čaj od nane.

„Pij, srećo.“ Gle, tri trougla imaju glas. Prijatno je dubok, kao njihov stari bunar iza kuće. Nami pije, čaj mu prija, zaslađen je medom i glatko mu klizi niz grlo.

„Hajde, srećo“, reče deda pomirljivo, „da niko za tebe ne kaže da si šonja. Sa tri godine ovde svaki dečak mora da zna da pliva.“

Deda prelazi dlanom po okruglom stomaku. Frljne pika-vac u vodu, začuje se kad zacvrči. Nami ne želi da ide u vodu. Hoće da leži na ćebetu, naslonjen na babin mekani stomak i da posmatra tri crvena trougla. Pokušava da podigne ruku, ali ona mu bezvoljno pada u krilo.

„Hajde, Nami“, podstiče ga baba. „Kupiću ti lizalicu.“

Lizalica je prilepljena za celofan i dugo treba da se odmota. Nami je dobija retko, samo za Dan mira i kada dođu tri trougla. Lizalica ima ukus prženog šećera i ljubičice. Namiju se baš mnogo ne sviđa, ali retko dobijanje lizalice tera ga da joj se uvek raduje i da radi sve što se od njega očekuje kako bi je zaslužio.

Ustaje polako, ali pre nego što stigne da se uspravi, oseti kako leti kroz vazduh.

„Plivaj, kečigo!“, viknu mu deda i poče da se smeje. Tri trougla vrisnuše, baba isto. Nami se bolno udari sa bočne strane, probio je površinu i sad tone kroz tamnu vodu. Iznad sebe vidi prosijavanje sunca u roju mehurića koje za sobom ostavlja. Ostaje bez daha, bole ga pluća. Kako se spušta niže, voda postaje sve hladnija. Nami tone ukočeno, ruke mu vise pored tela. Misli na to kako će uskoro ugledati Duha jezera, koji živi na dnu. Pritisak u plućima raste, uši kao da će mu eksplodirati. Instinktivno hvata vazduh i počinje da guta vodu. Više ne vidi ništa. Mahnito maše rukama i nogama i to ga izvlači na površinu. Sve je crno i bleštavo.

„Budalo matora“, reče baba s olakšanjem kada je Nami konačno udahnuo i počeo grozničavo da iskašljava prljavu vodu. „Konju jedan matori, tebi čovek ne bi dao da čuvaš ni konzervu s glistama!“

„Ma 'ajde, šta je bilo?! Je l' dobro? Dobro je. Jesi videla kako je sâm isplivao?“ , odvrati deda. Glas mu je malo drhta. „Vidi se da je borac!“

„Dođi ovamo, srećice“, kažu tri trougla kao iz utrobe zemlje i privijaju ga uz sebe. Jedne grudi u kojima bubnja srce uz druge. Nami se umiruje i prestaje da kašlje. Ispod trouglova je topla bronzana koža koja lepo miriše. Tri trougla ga stiskaju, ljube u kosu i nešto šapuću. Nami je miran, kosa te žene ga golica po licu a ona počinje da peva.

„Nemoj da mu pevaš“, podviknu baba. Nami se štregnu, ali onda opet leži mirno. Nepomičan je, zamišlja da je mrtav, da uopšte nije tu. Pesma je utihnula, samo se sa svakim izdahom začuje pun, siti zvuk, kao od zvona u kome više ne odjekuje unutrašnjost, ali ono još uvek podrhtava od vibracija. Nami bi mogao ovako daveka. Neupadljivo žmirka prema licu žene, ali vidi samo vrh nosa i izražene jagodice. Na putu kući, Nami gubi svest i deda mora da ga nosi.

Ne idu preko trga sa kipom Državnika i rovom koji su Rusi iskopali za otpad, već sa zadnje strane, iza naselja.

„Mali, tebe baš ima“, mrmlja deda i ukoči se na trenutak, kad mu se noga izmakla i jedva je uspeo da održi ravnotežu i ne padne. Nami kod kuće dobija lizalicu. Liže je više kao po dužnosti, posmatrajući krišom tri trougla, koja su se u međuvremenu promenila u zeleno-plavu haljinu na cvetiće. Kad god može, on je dotiče, a ona mu uzvraća opojnim mirisom.

Uveče Nami počinje divljački da povraća. Želudac mu se nekontrolisano grči i iz Namija ističu litri prljave vode, čaj od nane i komadići uštipaka sa ovčijim sirom. Zeleno-plava haljina na cvetiće gladi ga po čelu, drži mu glavu dok povraća, briše mu usta i umiruje ga. „Ššš, sad će sve biti dobro, srećice“, šapuće.

Kada se Nami ujutru probudio, zeleno-plava haljina više nije bila tu. Popio je crni ruski čaj i odmah ga povratio.

Nami je odrastao u smradu ribe, tako da ga nikada nije dobro ni opažao. U mestašcu Boros je mrestilište kečiga a odmah pored njega fabrika za preradu ribe. Komšinica Alea radi u fabrici ribe; ponekad dođe da posedi ispred njihove kuće i donese kantu kavijara da je trampić za vreću krompira. Nami posle mora da ga jede i za doručak i za večeru, sedi pored kante i zahvata kavijar kašikom, sve dok mu ne pozli.

„Jesi pojeo?“, pita baba, a Nami obara pogled i pilji u pod.

„To je dobro“, kaže baba, „kavijar je najzdravija stvar na svetu. Odmah posle ženšena!“

„I jebanja“, iz ćoška se smeje deda, trlja palcem ugao oka, a između kažiprsta i deformisanog srednjeg prsta drži cigaretu bez filtera.

„Sram te bilo, deda!“, prekoreva ga baba, ali smeje se. Prži uštipke i maže ih puterom. „Jedeš kao kralj“, smeje se dok ih pruža Namiju. Nami voli kavijar, ali čini mu se da to nije sve. Nada se da je pred njim nešto još bitnije, mada sa svoje četiri godine to ne ume sasvim dobro da izrazi. Drobi crne kuglice među zubima i odsutno guli krastu sa kolena.

Baba ima veliku izraslinu na sedalnoj kosti, široke koščate kukove i mekan stomak na kome Nami tone u san. Suvom, tvrdom rukom ga miluje po kosi i priča mu priču o Duhu jezera i o ratnicima Zlatne horde koji spavaju na steni Kolos i čekaju da veliki ratnik dođe i probudi ih.

„Hoću li to biti ja?“, pita Nami.

„Hoćeš, mali moj“, smeje se baba.

„Kako ću ih naći?“

„Promisao će te voditi, srećo“, kaže baba i on mirno zaspi.

Dan je ribolova, najveći praznik u godini. Na trgu, pored statue Državnika, okuplja se ceo grad, deca su obučena u snežnobeke košulje, dečaci imaju kravate u boji a devojčice mašne. Akel, ulični prodavac, koji obično prodaje haringe i semenke suncokreta, ima sad i šećernu vunu i ukusne krofne natopljene vrelom mašću. Tog dana nijedan ribar ne izlazi na jezero, jer svi slave. U jedanaest sati pre podne već malo ko stoji, svi moraju da prinose veliku žrtvu Duhu jezera.

Direktor fabrike za preradu ribe drži dug govor tokom kojeg naizmenično gleda u jezero i nebo, slaveći napredak i kolektivizaciju. Čovek sa šamanskim ukrasom na čelu pleše oko statue Državnika, ali niko na njega ne obraća pažnju, kao da i nije tu. Ruski inženjeri i njihove žene u prvom redu obučeni su kao da su iz velegrada, žene nose cipele na štiklu, preko ruku tašne od skaja, a kose su im visoko začešljane; lokalne žene o njima pričaju s prezirom, ponekad čak i otpljunu. Jedan mali ruski dečak je, uprkos svom tupom izrazu lica, predmet divljenja, jer se tokom govora vozika preko trga u autiću na pedale koji sve vreme škripuće. Nami ne može da skrene pogled s njega; drži babinu oznojenu ruku, noge je ukrstio, jer mu se već neko vreme jako piški. U ruci drži mahalicu u obliku ribe. S njegove druge strane stoji deda, više se nekako klata i pada mu glava, a povremeno se začuje glasno mljackanje. Odjednom je zagrmelo, ili je to

možda bio zvuk paljbe iz ruskih kasarni. Ruski inženjeri i njihove žene se međusobno gledaju zgroženo i vrte glavama. Govor već odavno niko ne sluša, žene poluglasno ćaskaju, ali iz pristojnosti niko ne odlazi. Svi razmišljaju o zakusci koja je pripremljena u zgradi fabrike za preradu ribe: uštipcima sa kavijarom, haringama u majonezu, piti sa lukom, kupinovom vinu za žene i moru rakije za njihove muževe. Nami neprekidno posmatra zeleni auto na pedale kako ide kao tenk preko neravnina i rupa, pokušava da odvrti pogled, ali nije u stanju, sve vreme vidi taj autić, čak i kada zatvori oči. Utroba mu se bolno steže od zavisti.

„Idemo, baba?“

„Evo 'oćemo, izdrži.“

„Kol'ko još?“

„Evo još malo.“

Ti trenuci za petogodišnjeg dečaka neumoljivo postaju večnost.

„Baba.“

„Ma, šta je opet?“

Nami ćuti.

„Ti si se upišao.“

Deda se trgnu iz dremanja i nesigurno pogleda oko sebe.

„Mali se upišao“, prošaputa baba i ćušnu dedu.

„Budalo“, zabrunđa deda.

Nami na prednjoj strani bermuda ima fleku koja se povećava, dok mu se mlaz mokraće sliva niz obe butine. Ponovo je zagrmelo, ovaj put i sevnulo. Direktor fabrike ima još nekoliko stranica govora, vijore se na vetru. Bez novog upozorenja, najednom se prolomilo nebo, kao kada baba izlije punu kantu vode. Dok se ženama raspadaju punde i razmazuje

plava šminka po licu praveći hidrološke mape, a visoke potpetice im proklizavaju u blatu koje se odmah stvorilo na trgu, direktor fabrike ne prestaje da drži govor. Statua Državnika ćutke pruža ruku prema nebu. Nami u sekundi postaje moker do gole kože a od njegove crvene mahalice ostaje samo prutić i potočići crvene boje na ruci. Trg se pretvorio u oranicu, ljudi do gležnjeva upadaju u blato, spadaju im cipele. Dečak u autu na pedale zaglavio se u blatu i plače. Deda zabacuje glavu i pušta da mu kiša pada na lice. Trg leži na blagom nagibu i ne prolazi mnogo vremena dok dečaci ne shvate da se u blatu može odlično klizati. Akel očajnički pokušava da zaustavi svoju tezgu koja se nezadrživo sjuruje naniže. Krofne se kotrljaju po nakošenom pultu i padaju u blato.

„Apokalipsa“, mumla deda koji se polako otrežnjuje.

Voda ne prestaje da se sručuje s neba i postepeno puni auto na pedale. Mikrofon neopozivo otkazuje službu, ali direktor govori i dalje. Sve izgleda kao nema groteska, ako izuzmemo huk kiše i gromove koji povremeno udare prilično blizu, tako da se baba uvek štrečne i užasnuto pogleda ka jezeru. Šaman pridržava svoj ukras na glavi i polako odlazi. Tek nakon toga masa ljudi počinje hipnotički sporo da se kreće. Direktor fabrike polako spušta ruku sa mikrofonom, dok mu voda ulazi u okovratnik košulje ispod sako. Prekorno gleda u nebo. Nami ne može da se suzdrži, dobija nezaustavljivi napad smeha, cereka se kao lud, baba ga preteći gleda, ali njemu je samo još smešnije, ne prestaje histerično da se smeje ni kada ga baba za ruku odvlači kući.

Nami se prestao smejati tek kada su prešli prag kuće, baba ga je pljesnula po mokrim butinama i on se konačno ućutao, ali još dugo u noć je štucao.

Ta godina bila je veoma bogata ribom.

Ponekad Namija ujutru budi sunce koje mu kroz prozor obasjava krevet. Tokom raspusta, jer ga inače ujutru budi baba. Napolju je verovatno već toplije nego unutra; Nami iz kuhinje čuje dedin pušački kašalj, a iz daljine huk remorkera. Širi ruke i noge na krevetu i upire pogled u plafon, gde se suše majčina dušica i vrkuta. Čini mu se da bi tako mogao da provede ostatak života. Kad sedne na krevet, može da vidi jezero. Proteže se i ustaje. Na kuhinjskom stolu ga čekaju pripremljene krofne, pokrивene tanjirom, baba ih je ispržila za doručak, još su mlake. Istrčava napolje rešen da sada uspe da napravi skrovište među granama, a ne kao prošlog puta kada mu se građevina srušila a on odrao leđa.

Jedino drvo nadaleko jeste trešnja sa mrkocrvenim stablom pogođenim gromom, polovina grana su joj potpuno suve. Nami na nju odvlači nekoliko dasaka različite veličine. Izmiču mu se i ispadaju, mora da ih uveže kanapom. Zakućava ih dedinim tesarskim čekićem koji ima najmanje pet kila. Stablo cvili, grane se tresu, a daske beže i opiru se, ekser uprazno prolazi mimo jedne.

„U pičku materinu!“, viknu Nami besno i baci čekić na zemlju.

„Mali, šta radiš tamo?“ prodra se deda, izlazeći u tom trenutku iz poljskog vecea. „Derište jedno bedno, imaš sreće što nemaš oca koji bi te izmlatio!“

Nami zamišlja kako ga otac mlati i ta slika mu deluje lepo.

„Uništiće nam ovo jedino drvo. Kao da već nije dosta preživelo“, vajka se deda babi. Ona stoji sa jednom rukom na boku, a drugom zaklanja lice od sunce i traži Namija.

On sedi na zemlji iza šupe i razbija kamenje. Podiže teški čekić iznad glave i sa visine ga pušta zatvarajući oči. I još jednom, pa opet, sve dok mu sa čela ne poteku mlazevi znoja a kamen ne postane prah. To ga smiruje. Začudeno gleda svoje dlanove na kojima su mu iskočili veliki plikovi. Baca čekić u travu i trči ka jezeru da sa sebe opere prašinu.

„Dolazi 'vamo, derište jedno, da ti ja pokažem!“, više za njim deda. Nami trči i zna da ga deda nikad neće stići.

„Ne znam, ali meni je čudno što je fabrika za preradu ribe odmah pored mrestilišta“, filozofira komšinica Alea. „Znam da ribe imaju mali mozak, ali svejedno. To je kao da podigneš groblje odmah pored porodilišta, pa je l' tako?“

„Mali, sipaj nam još šardonea“, reče baba, a Nami im u čašice naliva krompirovu rakiju. Zatim baba pređe rukom po stolu sa mušemom, uzdahnu i zagleda se u daljinu.

„Nekako ih je malo i sve crkavaju“, mudruje dalje Alea.

„Šta?“, odvrati baba odsutno. Danas ona i Alea razvlače testo za burek, jedan po jedan sloj, premazuju ih puterom, umesto oklagije koriste metarske drvene motke, iste kao one u školskoj fiskulturnoj sali. Baba frkće, stavlja ruke na bokove i isteže leđa.

„Pa kečige“, reče Alea ganutim glasom.

Zidovi su okrečeni u plavo, plafon u belo. Vrata su od tvrdog bagremovog drveta. Na krovu je rupa kroz koju ulaze sunčevi zraci kada je lepo vreme, a voda kad pada kiša. Među starim podnim daskama žive male zmije, ali bezopasne su, pred ljudskim koracima beže nazad u pukotine. Baba kaže da su one čuvari sreće u kući i sipa im mleko u činiju.

Kuća stoji na malom brežuljku, ima pogled na jezero, odatle se dobro vide brodovi koji se vraćaju u luku. Do trema sa ogradicom vodi jedan stepenik. Tu sedi baba, naslanja se na sto i osmatra kako se muškarci vraćaju kući. Plete, šije, secka povrće za večeru, ljušti krompir, čisti ukosnicom koštice iz trešanja, prima posete.

„Ovo mi se ne sviđa“, reče umorno. Na horizontu, tamo gde se završava jezero, navlače se teški oblaci koji obično znače oluju.

„Ne maleriši, baba!“, podviknu joj Alea. „Nami, sipaj nam još šardonea. Ovakve oblake sa istoka imamo svakog februara.“

Baba uzdiše i sipa na sloj testa grudve ovčijeg sira. „Gledaj. Duh se mračí. I dalje je ljut.“

„Tišina.“

„Nije mu dosta.“

„Ćut’!“

„Hoće još!“

Nebo iznad jezera postaje teško kao olovo, masivni oblaci prekrivaju celi horizont kao stari, debeli muž svoju nevestu prve bračne noći. Nami skuplja puževe u dvorištu i nosi ih na jednu gomilu, to je njegova škola za puževe, razmešta ih po parovima u klupe, mršti se i opominje ih kada ne znaju tačno da odgovore na pitanje. Ponekad i prut mora da radi.

„Alea, ja se plašim“, kaže baba tiho i obesi ruke.

„Pa, i ja se plašim, gusko jedna“, reče Alea i zagrlí je. Obe žene se sklopiše u vajarsku kompoziciju, obešene jedna o drugu, stiskaju se iz sve snage i drhte, po ko zna koji put. Jednom će neko da napravi skulpturu ribareve žene koja zaklanja oči od sunca i gleda prema horizontu, cele čete žena kojima je desna ruka, zbog tog stalnog osmatranja, nešto mišićavija od leve.

„Nami, trči po šamana“, viknu baba.

„Stoj tu i ne mrdaj, Nami, baba je pijana“, povika Alea. Nami rukama gladi butine i čeka dalje naredbe.

„Vratiće se kao i uvek, luda žena. Ne hysteriši“, kaže Alea i nespreno miluje babu po ruci.

Kada je baba izvadila burek iz rerne, već su pale prve kapi. Sede i žvaću masno testo, gledaju kroz prozor pomahnitale potoke vode i niko ne progovara.

Nami leži na podu u svojoj sobi na spratu i crta u bloku dedinim ljubičastim mastilom. Kiša lupa po prozorskim staklima a vetar bacaka olabavljenu ceradu na šupi. Nami uključuje radio i sluša isti program kao i svake večeri; miran ženski glas čita prognozu vremena za mornare i ribare u narednih četrdeset osam sati. Prijatan, pun alt navodi brzinu vetra, predviđene padavine i oblačnost za pojedine oblasti jezera. Govori o oluji jačine deset stupnjeva Boforove skale sa istom staloženošću kao i o vetriću od koga leluja lišće drveća, što Namija umiruje. Spušta glavu na pod i tone u san. Ujutru, kad se probudi, dočeka ga potpuno bistro nebo i jak sunčev sjaj. Oseća se slomljeno i gladan je. Silazi na doručak. Pogleda u svoje ruke i vidi da su cele umazane ljubičastim mastilom. Na stolu u kuhinji gori sveća. Baba sedi u čošku, naslanja se na zid i širom otvorenih očiju gleda pred sebe.

Nestao je deda, Alein muž i još šestorica ribara.

Nami je na autobuskoj stanici i sedi na trotoaru.

„Šta radiš?“, upita ga Aleks. On je Alein sin, otac mu je poginuo na jezeru zajedno sa Namijevim dedom. Aleks je riđ i pegav, isto kao njegova majka.

„Pucam u Rusekanje“, odgovori Nami neuznemireno i obrisa nos rukavom.

Putem prolazi terensko vozilo marke „gaz“ i podiže prašinu. Rus za volanom puši i mršti se. Dok prolazi pored njih, Nami podiže imaginarni mitraljez, zažmuri na jedno oko i prosipa paljbu po gazu zdesna nalevo i nazad.

„Skembali smo ga“, klima Aleks glavom i seda na zemlju. „Dobro odrađeno!“

Posla je malo, put je veoma širok a saobraćaj redak, izuzev na Dan mira i Dan ribolova. Povremeno prođe teretnjak na putu do ribljeg kombinata ili teška mašinerija do pristaništa. Poneki gaz, dva-tri puta dnevno autobus. Izjutra stado ovaca na istok, posle podne nazad.

Sad rade zajedno, Nami puca iz mitraljeza, Aleks baca ručne granate, obojica se uvek pognu pre eksplozije. Pobe-donosno bace kosku kada je eksplozija spektakularna i vaz-duhom lete komadi ljudskih tela i opreme. Nami zadovoljno otpljune. Njegov ispljuvak se kotrlja i nakuplja prašinu, sve dok se ne zaustavi kod crvenih patika.

„Ako budete pucali na ruska auta, fasovaćete šamare a vaše roditelje će streljati“, kaže glava iznad patika. Pripada devojčici iz nove devojačke škole na trgu, otprilike je istih godina kao i oni, ima devet ili deset, nosi veliku žutu mašnu u kosi.

„Ja uopšte nemam roditelje“, odvrati Nami i zaškilji očima.

Devojčica ga kratko posmatra, a onda slegnu ramenima i ode.

„Ovu bi jebo“, kaže Aleks i klima glavom.

„Svoju babu bi jebo“, odvrati Nami i ponovo otpljunu u prašinu.

Gledaju kako iz luke isplivljava napola natovaren teretni brod.

„Celu noć sam povraćao“, reče Aleks kao neki raskalašnik.

„Jesi plivao u jezeru?“, pita ga Nami.

„Aha, celo popodne.“

„I ja povraćam posle kupanja.“

Devojčica sa mašnom više nije na vidiku. Sa neba se začuje brujanje i zatim proleću tri lovca. Oba dečaka usmeravaju svoje virtuelno oružje i obaraju avione na zemlju. Potom znalački otpljunu u prašinu.

Na bregu iznad pristaništa, sa obe strane prašnjavog puta, nižu se ribarske kuće, na kraju puta je jedan štand sa haringama i drugi sa semenkama suncokreta. Leti dolazi i tip sa šećernom vunom, koji iznajmljuje celu nekadašnju kafanu na kraju ulice. Kuće su solidno zidane, uglavnom prizemne, samo nekoliko njih – uključujući onu u kojoj živi Nami sa babom – imaju i sprat. Taj deo se zove Na ribarskoj i predstavlja nezvanično srce grada.

Zapadno od Ribarske su mesne zgrade – poliklinika, dom kulture, pošta, škola i kuće ostalih stanovnika, podignute bez jasnog urbanističkog plana. Na retkim mestima postoje ulice, kuće niču slučajno, često i vrlo neočekivano. Istočno se nalazi rusko naselje za inženjere sa začudnim trgom i statuom Državnika, a onda, još dalje prema šumi, koja je zbog gradnje morala malo se povuče, stoji kasarna.

Iz naselja se čuju harmonika i dreka pijanaca. Naselje su podigli za Ruse, to je blok od nekoliko zgrada raspoređenih pod pravim uglom, sa ugrađenim ormarićima za votku u

stanovima, makar se tako priča po Borosu, uz tržni centar sa bioskopom i hotel sa bazenom. Sa bazenom! Na betonskom trgu se uzdiže kip Državnika. Između zgrada stoje ukrivo zabetonirani metalni stubovi sa žicama na kojima se suši veš, ogromni grudnjaci i gaće kojima je teško odrediti boju. Uniforme na žici vijore se na vetru, ali ponekad se zaustave u letu i sa poštovanjem salutiraju statui Državnika.

„Rusi se vesele, opet će celu noć biti ojhaha“, uzdahnu baba mažući ispucale pete kamiljom mašću. „Nadam se da bar neće biti pucnjave.“

„Neće“, reče Nami. „Ovo su inženjeri iz naselja, ne one šuplje glave iz kasarne.“

„Isto ti je to. Sipaj mi šardone, srećo.“

„Baba?“

„A?“

„Bole me kosti, noću uglavnom. Budim se zbog toga.“

„Koje, srećo?“

Nami prelazi rukama po cevanicama. „Ovde.“

„A da ti ne radiš nešto navaljalo? Ispod jorgana? Radiš li? Jer ako radiš, bol ti je za kaznu.“

„Pa, baba.“

„Ja samo kažem.“

„Baba, neprijatno mi je.“

„Prijatno, neprijatno, nećeš mi ovde raditi sramne stvari. Uzmi sa police mast od gaveza i namaži.“

Nami ustaje i sipa babi rakiju. Pa traži među kutijicama na polici.

„Ovo?“

„To je kolomaz, glupane. Tamo pored... ona ljubičasta kutijica možda... otvori je.“

„Smrdi kao gnojna rana.“

„To je to.“

Nami polako maže smrdljivom tvari cevanice i temeljno razmazuje.

„Jesi li sigurna da će ovo da pomogne?“

„Ti si, srećo, bezobrazan isto kao tvoj deda“, klima baba glavom i začuta. „Niko ti unapred ne kaže kako će ti biti tužno bez njega“, uzdahnu dramatično malo kasnije.

Nami se namršti, vonj masti ga parališe. „Ali uvek je bio grub prema tebi. Tukao te je. Zadnji put ti je izbio zub, to si zaboravila?“

Baba odmahnu rukom. „Kada bi sad ušao na vrata, sama bih mu podmetnula lice da mi izbije još jedan.“

Nami vrti glavom, ali ne govori ništa, primetio je da baba tiho plače i prljavim prstima briše suze sa lica.

„Najgora stvar na svetu je biti sâm“, zajeca još jednom.

Baba se često i rado prepušta osećanjima, Nami na to više ne obraća pažnju. Osim toga, najviše voli da bude sâm.

„Sirotan moj. Makar leži na dnu jezera a ne u nekoj pustinji.“

„Baba, gde su moji roditelji? Zašto nemam normalnog oca i majku?“

Baba ga ne čuje.

„Baba! Gde je ona žena što je bila sa nama jednom na jezeru, kada me je deda bacio u vodu i učio me da plivam? Imala je crveni kupaći i držala mi je glavu dok sam povraćao.“

Baba prkosno zabaci glavu, kako je to i Nami povremeno radio kada je morao učiteljici da objašnjava zašto nije uradio domaći zadatak. Baba pritom gleda u svoje nadlanice, posute sitnim mrljama ekcema.

„To si nešto sanjao. Možda komšinica Alea, ona je ponekad išla s nama na kupanje.“

„Nema šanse“, zabaci Nami glavu. „Alea je riđokosa i debela i smrdi na ribu.“

„Vreme je za spavanje“, reče baba. „’Ajde tutanj u krevet, da ujutru ne zakasniš u školu, danas uopšte nisam mogla da te probudim.“

Nami uzdahnu i ustade. Saginje se i odvrće podvrnute nogavice. Baba primećuje da su mu kratke, sežu mu jedva iznad članaka, ali ne govori ništa.

„I operi usta sapunom, prostaku jedan neotesani“, više za njim.

Devojčicu sa žutom mašnom sreće skoro svakog dana na putu iz škole, iako je mašna ponekad plava ili na tufnice. Oboje obaraju pogled i mimoilaze se, ne gledaju jedno u drugo. Nami svaki put oseti kako mu se malo steže grlo.

„Kladim se da se dobro jebe“, reče Aleks, a Nami ga, kao i obično, ne primećuje. Na Akelovom štandu kupuje pečene semenke suncokreta, na autobuskoj stanici seda na trotoar i pljučka ljuske na put.

„’De ste, ratnici“, rekoše im dva dečaka koja su se već brijala. Idu u neki od viših razreda, majke i očevi svih tih momaka želeli bi da oni dobro uče i da upišu mornarsku akademiju, ali oni su uglavnom tupsoni koji će završiti na ribarskim čamcima isto kao njihovi očevi.

„Pa ’de ste, ratnici, ’oćete nešto da jebete?“, upita jedan od njih i dobro uvežbanim pokretom frljnu u velikom luku pikavac preko ulice.

„Doći će i to na red“, reče oprezno Aleks i nervozno namignu.

„A ti?“, reče glupan i lagano šutnu Namija u nogu. „Ti još nisi jebo, a?“

„Jebo sam, tvoju kevu sam jebo.“

Druga budala se nasmeja.

„Ok, ako već nećete da doživite pravo jebanje...“, reče besno prvi glupan. Njegovo celo lice je jedna velika akna.

Idu kroz mesto, duva suvi poslepodnevni vetar iz pustinje. Kamile njište. Vruće je, čela su im oznojena. Prolaze ruskim naseljem, pored ribljeg kombinata, suvih dokova, a zatim preko brega odlaze u cigansku četvrt. Nigde žive duše, samo ispred jedne drvene barake sedi stara Ciganka sa maramom na glavi i puši lulu.

„Onda ćemo Ciganku, a?“, šapuće Aleks znalački. Nami se mota pozadi sa rukama u džepovima. Budale se nestrpljivo smeškaju i namiguju jedan drugom.

„Eno tamo“, pokaza Akna na jedinu zidanu kuću u ulici. Kuća ima ulaznu kapiju, ali nema nikakvu ogradu.

„Ej!“, viknu drugi glupan, a riđi pas koji je spavao ispred kuće oprezno podiže glavu pa zatim poskoči.

„Šta je, dlakava govnerska buvaro, je l' ti ovde čuvaš?“, smeje se Akna.

Pas poče besno da laje i krenu na njih.

„Palimo!“, viknu Nami i sva četvorica potrčaše nazad ciganskom mahalom. Oba tupsona skočiše na kola koja su se našla pred jednom udžericom, smejući se kao poremećeni. Nami i Aleks nastaviše da beže, a pas pobesneo do usijanja bio im je tik za petama. Stara Ciganka je povikala nešto za njima. Nami strahuje da će mu pas pocepati pantalone, pa baba ima da poludi.

Aleks se osvrnuo iza sebe i sapleo se.

„E, jebem ti sve!“, povika.

Pas je u tom trenutku već na njemu, prednjim šapama mu je objmio butinu, povio leđa i započeo snošaj sa Aleksovim listom.

„Nami, zaboga, skidaj ga s mene“, viče Aleks. Pas ima debilan izraz na licu, isplažen jezik, ali više ne laje, samo brzo i mehanički nasrće na Aleksovu nogu. Nami se zaustavlja i posmatra drugara sa sažaljenjem. Obe budale se toliko smeju da im teku suze. Jedan od njih pao je s kola od smeha.

„I šta kažeš, kako ti se sviđa jebanje? Odlično, a?“, dere se zagrcavajući se.

Pas se olakšao i otrčao. Stoji malo dalje, još uvek sa debilnim izrazom na licu, odsutno gleda u Aleksa i ubrzano dahće isplaženog jezika. Nami baci kamen na psa, a ovaj zaskiča od bola i iznenađenja i pobeže. Aleks ustaje i odlazi na suprotnu stranu. Onu nogu vuče za sobom kao da nije njegova.

Dve budale povremeno sačekuju Namija na putu do škole. Viši su od njega za glavu, ali Nami je brži. Uglavnom uspeva da im pobegne. Kada ne uspe, hvataju ga, jedan ga drži, a drugi ga pretresa u raskoračnom stavu. Onda ga puštaju šutnuvši ga još jednom ili dvaput.

„Pederi!“, viče za njima Nami i otresa prašinu sa pantalone. „Kerojebači!“

Onog dana kada je Nami na svom licu pred ogledalom pronašao prve naznake brkova, odlučno ih je obrijao britvom koja je ostala od dede i pritom se posekao. To ga je zadržalo pa je, kasneći, trčao u školu. Nije imao vremena da obilazi naselje, kako bi izbegao dve budale, a oni su ga spremno čekali. Stoje u raskoraku na sredini prašnjavog puta, oštarih

pogleda, sa rukama u džepovima. Škola može da se vidi, ali je previše daleko.

„Nosite se u materinu, pederčine, žurim“, dovikuje Nami i ubrzava korak, kako bi protrčao između njih. Akna mu podmeće nogu, Nami poleće i pada na podlaktice koje je bolno odrao o zemlju. Pre nego što je stigao da se pridigne, Akna mu je seo na leđa.

„Silazi, govнарčino, zakasniću u školu.“

Akna leži na njemu i sav uzbuđen mu šapuće na uho. Nami oseća njegov topli dah na vratu.

„Silazi s mene, pederčino, smrdi ti iz usta, ima da se isповraćam.“

„Dečko, dođi večeras u Non-stop, pokušaćemo da provailimo koji od stalnih gostiju je tvoj čale.“

„Ma, pali.“

„Jer tvoja majka se jebala sa svima.“

„Ja nemam majku, budalo.“

„Šta?“

Akna je toliko zbunjen, da pušta Namija.

„Šta sereš?“

Nami se otrgnu i skoči na noge. Akna drži njegov svežanj sa knjigama i klata njim Namiju ispred očiju.

„Ja nemam majku, budalo“, ponavlja Nami sa osmehom i trijumfuje od zadovoljstva.

Akna se u neverici okreće prema drugom tupsonu.

„On misli da nema majku. Kapiraš?“

Ovaj se zakikoće.

„A kako misliš da si došao na svet, pametnjakoviću?“

„Možda je ispao kamili iz dupeta.“

„Aha, ili deobom, od nekog mentola.“

Nami ćuti, ne smeje se.

„On zvekan nema pojma.“

„Neko bi trebalo da mu kaže.“

„Pederčine.“

„Tvoja majka je bila takva drolja, da se davala svakom frajeru koji je imao alatku.“

„Debili.“

Nami posegnu za svojim sveskama, Akna popušta, tu je kraj. Nami odlazi u školu, vidi kako se vrata zatvaraju, ali više ne žuri. Seda na stepenice ispred škole i čeprika prutićem po prašini. Obe nogavice su mu poderane na kolenima.

Non-stop je betonski kućerak koji više izgleda kao trafostanica, a to je nekada i bio. Na zidu je nekoliko razbijenih keramičkih izolatora iz kojih još uvek štrče pokidane žice. Na neonskom natpisu NONSTOP svetle samo prva tri slova. Vrata su stalno otvorena, a na njima vise gumene trake kao odbrana od muva. Unutra se neprestano oseća smrad izvetrelog alkohola i duvanskog dima otežalog od vlage, a napolju zaudara na hektolitre prolivene mokraće.

Kada sunce uveče prestane da tuče po isušenoj zemlji i zađe iza planine Kolos, kada ose prestanu da dosađuju, ispred Non-stopa se skupljaju muškarci sa bocama pića i jeftinim duvanom, i sedaju za plastične stolove sa rupama koje su progorele zaboravljene cigarete.

Nami počinje da odlazi u Non-stop. Sedi među buse-njem suve trave, gricka semenke suncokreta i pljučka ljuške niz vetar. Nakon nekoliko dana momci ga pozivaju da sedne s njima a stari Karal mu kupuje rakiju. Nami je ispija a onda zabavlja momke svojim zbunjenim i neartikulisanim

govorom; na kraju se čak saplete o gajbu sa pivom i padne na zemlju.

„Ovako su i moje kamile popadale“, uzdahnu Karal kada je prestao da se smeje, i raširi ruke unakažene ekcemom. „Baš ovako – kada su se najele trave, postale su zbunjene, pale na zemlju i više nisu ustale. Trajalo je nekoliko dana pre nego što su izdahnule, gušile su se i dernjale kao da su ranjene. Morao sam nožem da im prekratim muke.“

Karal začuta i obrisa oči.

„Trava je slankasta“, reče neko. „Škodi stoci.“

„Pedeset kamila, možete li to da zamislite?“, poče opet Karal. „Imao sam miraz za sve svoje ćerke, a sad imam samo голу guzicu.“

Nastade tišina. Muškarci gledaju u pravcu nekadašnjeg pristaništa i otpijaju rakiju iz čašica. Tu i tamo u mraku zasvetli žar, kada momci povuku dim iz cigareta.

„Riblji kombinat više ne prima ribu“, reče jednooki deda.

„Baš si pametan, riblji kombinat već drugu godinu ne radi. Ima skroz da zatvore mrestilište.“

„Mali“, obrati se neko Namiju. On i dalje leži na zemlji i posmatra zvezdano nebo koje se nad njim nemirno ljulja. „Mali, trkni do štanda i donesi mi haringe!“

Nami se polako podiže na sve četiri i odmah se isprovraća. Bljivotina teče po prašini između njegovih ruku.

„Isto ovako su povraćale moje kamile!“, viknu Karal.

„Čiji je ovo mali?“, upita krčmarica koja je izašla napolje i naslonila se prekrštenih ruku na dovratnik. Na sebi ima crnu kecelju udovice, a oko mesnatog lica joj štrči neposlušna seda kosa.

„Marina, donesi mi još jednu bocu“, pozva je neko, ali ona ga ignoriše.

„Čiji si ti, mali?“

„Mali, donesi mi usoljenu haringu“, povika opet neko i zakašlja se.

„Ribar Petr je bio moj deda“, šticne Nami i obrisu usta. Razlegla se tišina.

„To je sin one fukse“, reče Karal. Niko drugi još ništa ne progovara, ali počinju da se nakašljavaju.

„Dodi 'vamo“, reče krčmarica i pruži ka njemu svoju debelu ruku. „Aj unutra. Tvoja baba će se brinuti. Tako, sedi tu.“ Posadila ga je na stolicu manje-više na silu. Iza šanka svetli slabo svetlo i loše osvetljena slika nekog sveca. Sa radija tiho svira muzika od koje se Namiju ponovo podiže želudac.

Krčmarica mu sipa čašu vode, dodaje u nju malo soli i meša.

„Na, to da popiješ. Kol'ko ti je godina?“

„Četrnaest“, slaga Nami.

Uze da pije onu vodu pa je ispljunu. „Fuj, odvratno je!“

„Samo ti to popij, biće ti bolje.“

Nami ispija čašu slane vode i uz najveću muku uspeva da zadrži njen sadržaj u želucu.

„Tako, srećo, a sad tutanj kući. Baba ti se sigurno brine.“

„Je l' ti poznaješ moju mamu?“

Žena se ispravlja. Muškarci napolju se dernjaju. Jednooki deda stoji na vratima među gumenim trakama i pita se šta se dešava.

„Poznavala sam je, srećo. Prelepa devojka, kao lutka.“

„Šta se s njom desilo?“

Žena slegnu ramenima.

„Ti znaš!“

„Smiri se. Ne znam šta se s njom desilo, najverovatnije je otišla u grad, šta drugo?“

„U koji grad?“

„U glavni, u koji bi drugi? Tamo svi idu. Mali, tebi je pamet kao kod tvog dede.“

„E, baš nije!“

„Dobro, samo nemoj tu da mi povraćaš.“

Namiju želudac opet kreće naviše. Oprezno ustaje, pri- država se za sto.

„Kako se zove?“

„Gle, to pitaj svoju babu.“

Nami se namršti.

„Neka te Bog čuva“, govori tiho za njim. „Tako jak, zdrav i mlad. Treba da odeš odavde dok još možeš.“

Kada je Nami stigao kući, unutra je bio mrak. Proverio je vrata od kokošinjca, piškio ispred kuće i tiho se uvukao unu- tra. Baba je glasno hrkala, sa dugim apnejama.

U pritoci rđa ruska ratna flota: dva borbena aviona, dva razarača, jedan tanker, vatrogasni spasilački brod i nekoliko čamaca obalske straže; osim jednog minolovca, koji u suvom blatu stoji nerazumljivo uzdignut, svi leže na boku. Mrtva flota više ni deci nije zanimljiva; pregledali su je uzduž i popreko i nema tu više šta da se vidi.

Učenici šestih razreda svake godine na putu do muzeja prolaze pored olupina i više ih i ne primećuju; do te mere su postale sastavni deo krajolika, kao stena Kolos ili statua Državnika sa podignutom rukom, u ruskom naselju. Ni muzej više nikoga ne interesuje, u njega se ide od prvog razreda svake godine, to je jedina zanimljivost u gradu, ako ne računamo gostovanje cirkusa, koja su nepredvidljiva.

Među fotografijama sa proslava ulova na kojima se vidi da je celo selo u nošnjama došlo da slavi, među portretima poglavara u tradicionalnoj odeći od fine kože i s njihovim omiljenim kamilama sa prošivenim uzdama i loše prepariranim medvedom, Nami oseća poznat miris, laku aromu divljeg origana i dinje. Mašna, danas jarkotirkizna, plovi među eksponatima tradicionalnog oružja, kopljima i harpunima od tisovog drveta, češe ekcem na rukama i krišom na njega baca poglede. Namija obuzima duboka čežnja, bolan osećaj sličan srceparajućem tugovanju ždrepa. Devojčica mu se osmehne a on hitro obori pogled. Osvrće se da potraži Aleksa; on je tamo gde je u muzeju uvek nastajala najveća gužva – kod arhivskih fotografija prvih ribarki koje su nage lovile harpunom i na pristaništu ponosno pokazivale svoj sveži ulov. Baba bi pre svake posete muzeju Namiju namignula i dala mu zadatak da pogleda fotografiju i pokuša na njoj da pronađe svoju babu. Nami je svaki put bio ubeđen da ga ona samo loži, jer među izvajanim i prirodno obdarenim devojkama na fotografiji nije bilo nijedne koja bi makar i najmanje bila nalik na njegovu predebelu staru babu.

„Danas više niko ovako ne lovi“, govorila je mehanički žena koja je bila vodič kroz muzejsku postavku. „Lov se danas obavlja mnogo modernijim i efikasnijim sredstvima nego što su koplja od tisovog drveta. Kolektivnom tehnikom! Da li možda znate zašto se koristilo tisovo drvo?“

Svi to već znaju, razlog su čuli već mnogo puta. Baš zato svi tvrdoglavo ćute.

„U svakom slučaju, ulov ribe u Borosu je za poslednjih pedeset godina porastao pedesetstruko. To je pedeset puta više ribe nego što su lovile vaše bake“, klima žena glavom kao mehanička igračka i umorno se osmehuje.